

(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ Жуковська А.Ю.)

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АТО

Сьогодні становлення та розвиток України проходять в умовах нових політичних та соціально-економічних реалій, спричинених анексією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та воєнними діями на Сході держави. Зазначені заходи зумовили появу абсолютно нової для національного законодавства категорії осіб – службовців військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України та особисто брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО в період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів (далі – учасників АТО). Виникла нагальна необхідність визначення та закріплення гарантій соціального захисту цієї категорії осіб. Актуальним постало питання забезпечення соціального захисту членів сімей учасників АТО, особливо загиблих воїнів, осіб з інвалідністю внаслідок війни, зокрема тих, які отримали поранення, каліцтво, контузію чи інші ушкодження. Водночас члени сімей учасників АТО не виділені в окрему правову категорію, у зв'язку з чим слід керуватися загальними нормами чинного сімейного законодавства, відповідно до якого членами сімей вважаються особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Відповідно до Єдиного реєстру, станом на 01.01.2020 року в Україні налічується 369346 осіб – учасників АТО/ООС та РГ. Однак, зважаючи на те, що війна на Сході України триває вже шостий рік і

набула зтяжних обрисів дана категорія громадян невпинно збільшуватися.

Соціальні послуги учасникам АТО та їх сім'ям можна умовно поділити на п'ять груп: 1) пільги у наданні медичного обслуговування, 2) пільги проїзду, 3) пільги на оплату житлово-комунальних послуг, 4) пільги на отримання житла та земельно-ділянки, 5) перекваліфікація. Але більшість військовослужбовців користуються лише двома видами допомог: пільгами на оплату житлово-комунальних послуг 73% та проїзд 82%. [1]. Таку ситуацію можна пояснити відносною «легкістю» отримання даної привілеї. Також слід зауважити, що на обліку в державних органах соціального захисту у 2019 році для проходження психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, професійної перепідготовки перебували 15250 осіб. Отримали вищевказані послуги 11161 осіб, що менше 4% від загальної кількості військовослужбовців.

Як бачимо, держава надає певний спектр послуг, пільг та компенсацій учасникам АТО, але у зв'язку з їх невпорядкованістю, адміністративними перепонами та не повною поінформованістю ветерани не можуть скористатися ними у повній мірі. Для цілковитого забезпечення потреб військовослужбовців і ефективного використання бюджетних коштів, на законодавчому рівні потрібно в першу чергу переглянути підходи до формування державної політики соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей.

Одним із напрямків модернізації системи надання соціальних послуг учасникам АТО та членам їхніх сімей вважаємо переорієнтування на активну політику зайнятості в Україні шляхом надання послуг з пошуку та працевлаштування. Зокрема досвід Швеції демонструє, що ефективніше за витрачання значних сум на виплату соціальної допомоги (у тому числі безробітним) є проведення активних кроків Уряду. Державні витрати на окремі категорії осіб повертаються до бюджету у вигляді податків та через систему соціального страхування, і згодом зміна підходів дасть позитивний соціальний ефект, тобто «спіральный ефект» (англ.

«back-lash effect» – усталений вираз у США). Науковці стверджують, що кошти держави та місцевої влади обертаються по спіралі «податки – заробітна платня – податки» або «податки – соціальні виплати – купівля товарів і послуг – податки» [2].

Під модернізацією системи надання соціальних послуг учасникам АТО та членам їхніх сімей на засадах багаторівневої участі пропонується розуміти процес переходу системи на якісно новий рівень з урахуванням сучасних викликів, що супроводжується змінами в житті учасників АТО та членів їхніх сімей (якісними і кількісними), потребує інноваційних підходів у взаємодії органів місцевої влади на засадах партнерства, проведення організаційно-інституційних перетворень та вдосконалення нормативно-правової бази (з обґрунтуванням їх доцільності).

Отже, формування ефективної моделі удосконалення системи надання соціальних послуг учасникам АТО та членам їхніх сімей залежить від спроможності органів публічної влади, моделі комунікації та партнерства між громадським сектором й державою, щільна взаємодія між різними рівнями, інституціями, зворотній зв'язок з учасниками АТО, моніторинг їхніх потреб та вчасне реагування на них. У свою чергу, реалізація комплексу заходів для держави покликана збалансувати розподіл відповідальності за формування надходжень до системи соціального захисту та пропорційний розподіл її видатків за функціями і відповідними напрямками.

Використані джерела

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII; URL.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
2. Берездецька Л. В. Особливості користування державними програмами демобілізованими учасниками АТО в українському // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1/2 (29-30) 2016;
3. The Social Security Act (August 14, 1935) [H. R. 7260], the definition full retirement age, preferential / the definitions. URL.: <https://www.ssa.gov>